

Extraknäcket – en privatsak?

Förtroende. På Riksbanken tillåts inte sidouppdrag, men Högsta domstolens justitieråd extraknäcker för miljoner.

Publicerad 1 februari 2010 Text: Leif Holmkvist Foto: LEIF R JANSSON/scanpix

Om riksbankschefen [Stefan Ingves](#) i hemlighet tjänade någon miljon extra som rådgivare åt en bank skulle han få sparken och Riksbankens rykte dras i smutsen.

Högsta domstolens chef Johan Munck har extraknäckt i många år, men kan gå i pension som en aktad och förmögen man om en dryg månad. Flera justitieråd i Högsta domstolen tjänar vissa år mer på extraknäcken än lönen på drygt en miljon.

Både Stefan Ingves och Johan Munck är av regeringen satta att upprätthålla allmänhetens förtroende – för penningpolitiken och för rättssystemet. Men reglerna är helt olika, trots att lagen om offentlig anställning är glasklar:

»§7 En arbetstagare får inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende.

§7d Ordinarie domare och chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen skall på eget initiativ till arbetsgivaren anmäla vilka typer av bisysslor de har.«

Utifrån lagen har Riksbanken formulerat stränga etiska regler och ett kontrollsystem under chefsjuristens ansvar. Där finns också rapporteringsskyldighet för innehav av värdepapper.

– Det handlar om förtroendet för institutionen, säger Riksbanksfullmäktiges vice ordförande [Leif Pagrotsky](#). Allmänheten ska kunna lita på att de anställda har den integritet som krävs för jobbet och till exempel inte använder insiderinformation för egen vinning.

För de sex personerna i direktionen gäller extra hårda regler, de får på sin höjd vara knattetränare i kvarterslaget, men måste anmäla även det.

Högsta domstolen har tolkat lagen betydligt friare. Justitieråden ska anmäla bisysslor och andra uppdrag och är ofta noga med att lyfta fram offentliga utredningsuppdrag. Men de lönsamma extraknäcken som skiljeman i tvister mellan företag nämns inte alls eller bara med ordet »skiljeuppdrag«.

Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut hanterar varje år hundratals tvister mellan företag, som då slipper tvätta sin byk i domstol. Parterna utser var sitt ombud som i sin tur enas om ordförande. Sedan avgörs tvisten i hemlighet och arvoden till skiljemännen är ansevärda. Högsta domstolens domare är populära skiljemän och hälften av dem tar skiljeuppdrag.

När domares extraknäck utretts har Advokatsamfundet i sina yttranden inte haft några invändningar. Men ordföranden [Anne Ramberg](#) är kritisk:

– Ja, personligen är jag det av principiella skäl. Om skiljedomen klandras kan ärendet hamna i hovrätten som då ska överpröva Högsta domstolens ledamöters lämplighet. Att rättsbildning äger rum bakom stängda dörrar är sorgligt och det sänder konstiga signaler när näringslivet lämnar rättsväsendet.

– Visst finns det bisysslor som är viktiga, men jag är tveksam till affärsdrivande dömande verksamhet.

Johan Muncks efterträdare som ordförande i Högsta domstolen, nyutnämnda Marianne Lundius, säger att hon inte tar skiljeuppdrag och har aldrig gjort, bland annat eftersom hon inte haft tid. Men hon har inga invändningar mot systemet.

– Det är individens ensak vad han eller hon gör på sin fritid, säger hon.

Anne Ramberg anser att Högsta domstolens ledamöter har för låg status jämfört med kollegor i andra länder och hon har ett förslag:

– Jag är inte säker på att det behövs så hårda regler som Riksbanken har. Men om justitieråden har så mycket tid över, ge dem tre gånger så mycket betalt och se till att de prövar fler fall så att vi får en god prejudikatsbildning.

Sidoinkomster för miljoner

2008 tjänade de 14 justitieråden i Högsta domstolen 78 500 kronor i månaden (lönen höjdes i mars 2009 till 84 500). Ordföranden Johan Munck hade 2008 en fast lön på 87 500 (höjdes i september 2009 till 94 000).

Extraknäck under 2008 (kr)

Johan Munck: 1 280 000

Severin Blomstrand: 990 000

Leif Thorsson: 650 000 (Sexköpsdömd pedofil)

Marianne Lundius: 340 000

Dag Victor: 220 000

Gudmund Toijer: 220 000

Gertrud Lennander: 200 000

Kerstin Calissendorff: 180 000 (Mörkade Växjö vapenhärva)

Per Virdesten: 100 000

Torgny Håstad: 95 000

Ella Nyström: 65 000

Ann-Christine Lindeblad: 40 000

Stefan Lindskog och Lena Moore tillträdde sina tjänster under 2008 och Göran Lambertz under 2009 och är därför inte med.